

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan Store Buøya

I UKL-område Blomsøy-Hestøy og Skålvær, Alstahaug kommune,
Nordland

NIBIO RAPPORT | VOL. 8 | NR. 159 | 2022

Sven Emil Hinderaker, Annette Bär & Thomas H. Carlsen
Avdeling for Kulturlandskap og Biomangfold, Tjøtta

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for Store Buøya i UKL-område Blomsøy-Hestøy og Skålvær, Alstahaug kommune, Nordland

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Sven Emil Hinderaker, Annette Bär & Thomas H. Carlsen

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKT NR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
20.12.2022	8/159/2022	Åpen	52947	22/00073
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-03193-2	2464-1162	26		

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Statsforvalteren i Nordland

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Elisabeth Nesheim-Hauge

STIKKORD/KEYWORDS:

Kystlynghei, skjøtselsplan, Store Buøya, naturforvaltning, biologisk mangfold, tilskuddsordning for trua naturtyper, UKL.

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biomangfold.
Skjøtselsplan for kulturlandskap.

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Utarbeidelse av den reviderte skjøtselsplanen for Store Buøya i Alstahaug kommune er utført på oppdrag fra Statsforvalteren i Nordland, Miljøvern avdeling. Skjøtselsplanen baserer seg på feltbefaring og intervjuer med beitebrukere. Øya er kalkrik, noe som resulterer i en rik flora med flere rødlistearter og orkidéer. Tidligere restaureringstiltak og skjøtselen de siste årene har gitt gode resultater, og lokaliteten er nå en svært viktig kystlynghei i god stand. Første del av skjøtselsplanen gir en kort beskrivelse av kystlynghei. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnet og dagens drift i området, samt videre skjøtselstiltak innenfor lokaliteten for å opprettholde den gode tilstanden på kystlyngheia.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Alstahaug Kommune

STED/LOKALITET:

Store Buøya

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Sven Emil Hinderaker

NAVN/NAME

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Utarbeidelse av den reviderte skjøtselsplanen er gjort på oppdrag fra Statsforvalteren i Nordland, og beitebrukere Torgunn og Finn Grønnevik og Annie M. og Bjørn Henriksen. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for skjøtsel av kystlynghei på Store Buøya i Alstahaug kommune, og er utarbeidet etter befaring og samtale med beitebrukere for å evaluere og justere skjøtselen slik at den opprettholder naturtypen og de øvrige naturverdiene i lokaliteten.

Skjøtselsplanen beskriver først naturtypen for å gi en generell bakgrunn, og så en spesiell beskrivelse for lokaliteten og konteksten. Deretter beskrives den generelle skjøtselen av kystlynghei før den spesifikke planen for tiltak for Store Buøya presenteres. Avslutnings er det vedlagt en oppdatert naturbasebeskrivelse og bilder som illustrerer og beskriver tilstanden og naturverdiene i området.

Takk til beitebrukere, Statsforvalteren i Nordland, og Alstahaug kommune for godt samarbeid og for verdifull informasjon og tilbakemeldinger i forbindelse med utarbeiding av planen.

Tjøtta, 20.12.22

Sven Emil Hinderaker

Innhold

1	Generelt om kystlynghei.....	5
1.1	Ulike typer kystlynghei	5
1.2	Geografiske variasjoner av kystlynghei	6
2	Store Buøya – naturgrunnlag og dagens drift	7
2.1	Kort områdebeskrivelse av Store Buøya.....	7
2.2	Driftsbeskrivelse	8
3	Generelt om skjøtsel av kystlynghei.....	10
3.1	Generelt om skjøtsel av kystlynghei	10
3.2	Beiting og dyrehold i kystlynghei.....	10
3.3	Lyngsviing	11
3.4	Restaurering av kystlynghei.....	12
3.5	Mål for skjøtsel på Store Buøya.....	13
3.6	Skjøtselstiltak på Store Buøya	14
3.6.1	Beiterelaterte tiltak	14
3.6.2	Planer for sviing.....	15
3.6.3	Andre planlagte skjøtselstiltak	16
3.6.4	Oppfølging av skjøtelsplanen.....	17
4	Detaljert beskrivelse av naturtypene og lokalitetene i området.	18
4.1	Store Buøya – Naturbase Beskrivelse	18
4.2	Bilder fra Store Buøya.....	21
	Litteraturreferanser.....	25

1 Generelt om kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Naturtypen har blitt til i de ytterste, oseaniske strøkene langs kysten der klimaet er så mildt at småfe har kunnet gå ute hele året, eller det meste av året. Om sommeren har også storfe beitet i lyngheia, og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene svidd slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en vintergrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som forplante om seinhøsten og vinteren. Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest. Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strekker seg fra Lofoten i Nordland til Kragerø i Vestfold og Telemark. Det er også lynghei på noen få øyer i ytre Oslofjord, bl.a. på Hvaler i Viken. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplanting, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Norderhaug & Johansen 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting, eller beiting store deler av året, og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei. Naturtypen kystlynghei inngår i kystlandskapet i en mosaikk med en rekke andre naturtyper slik som semi-naturlig eng- og strandeng, strandberg og myr. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlantehavskysten sør til Portugal. I Norge, som i resten av det europeiske kystlyngheimrådet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligste kystlyngheier og dermed et spesielt ansvar for å ivareta disse. Variasjoner i miljøvariabler (kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning) danner grunnlag for en rekke grunntyper av kystlynghei, og variasjoner i bruk (lyngsviing og beiting) øker kompleksiteten i artssammensettingen og diversitet. Tiden etter lyngsviing kan deles inn i fire ulike faser; pionerfase, byggefase, moden fase og degenererende fase, og enkelte arter kobles spesifikt til noen av disse fasene. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt artsfattig økosystem er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også artsmangfoldet, spesielt av de skjøtselsavhengige artene, med kalkinnholdet i jorda (pH).

1.1 Ulike typer kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Natur i Norge (NiN), deler kystlynghei på grunnlag av kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning inn i tolv grunntyper: Kalkfattig bakli-hei, kalkfattig kystlynghei, kalkfattig tørr kystlynghei, kalkfattig fuktig kystlynghei, intermediær bakli-hei, intermediær kystlynghei, intermediær tørr kystlynghei, intermediær fuktig kystlynghei, svakt kalkrik kystlynghei, svakt kalkrik tørr kystlynghei, sterkt kalkrik kystlynghei, sterkt kalkrik tørr kystlynghei (Halvorsen et al. 2015).

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, flekkmarihånd, tyttbær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Kalkrik kystlynghei skiller seg fra den kalkfattige ved et høyere innslag av kalkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Bakliheier, som ofte er nord- og østvendte, gjerne i humide skråninger, har typiske arter som bjørnekam, revebjelle, ormetelg, blåbær og blokkebær. Kystlynghei med høy uttørkingsfare har gjerne arter som heigråmose, melbær, kveinarter, finnskjegg og gulaks. Kystlynghei med høy vannmetning skiller seg fra tørrere grunntyper ved et framtrøende innslag av fuktrevende arter og myrarter som klokkeløng, blokkebær, rome og bjønnskjegg.

Nedenfor finner du en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i lokale komplekse miljøvariabler.

1.2 Geografiske variasjoner av kystlynghei

Sør-Norge

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

Vest-Norge

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkelyng, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng, som er frostømfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

Midt- og Nord-Norge

Fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåtestarr og torvull er også vanlige. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellararter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei (høy uttøringsfare og lav vannmetning) kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkkrevende arter. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

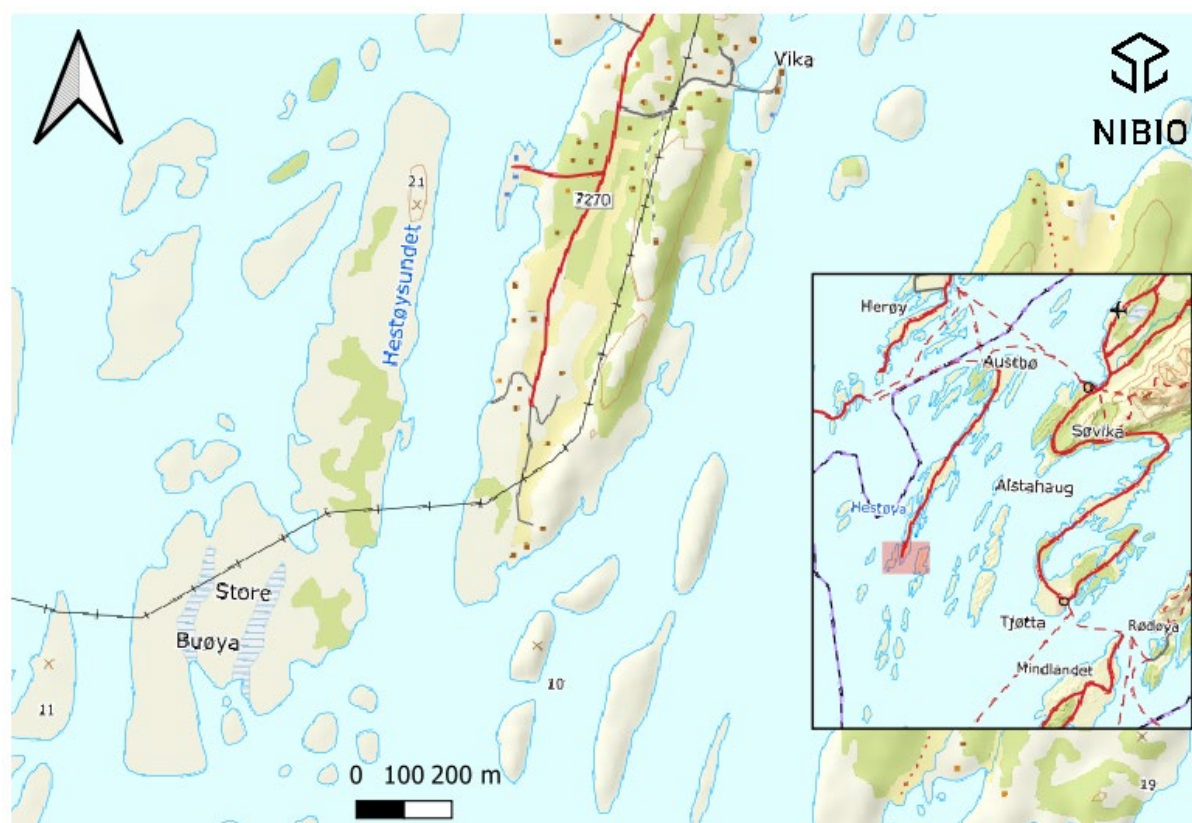
2 Store Buøya – naturgrunnlag og dagens drift

2.1 Kort områdebeskrivelse av Store Buøya

Store Buøya er en del av det utvalgte kulturlandskapet i Blomsøy-Hestøy og Skålvær, i Alstahaug kommune. Øya ligger om lag 10 km nordvest for Tjøtta, sørvest for Hestøya (Figur 1). Området ble vegetasjonskartlagt i 2008 og 2013 i forbindelse med utarbeiding av skjøtelsesplan og forvaltningsplan for området. Store Buøya ble besøkt på nytt i 2022 for oppdatering og revidering av skjøtelsesplanen for kystlyngheia.

Lokaliteten har lang brukshistorie som storfebeite, men lavt beitetrykk på 1990 og 2000-tallet resulterte i gjengroing. Siden 2010 har aktiv rydding, skjøtsel og bruk bidratt til å åpne opp landskapet, og et økt beitetrykk forhindrer ytterligere gjengroing. Selv om det stedvis er områder med trær tilstanden samlet sett nå svært god. Resterende trær bidrar til mer variasjon i landskapet og ly for dyrene, og har liten negativ effekt.

Berggrunnen består av vekselvise bånd med henholdsvis kalkspatmarkmor, kalkglimmerskifter og granatglimmerskifter som gir utslag i en rik og variert flora med flere rødlistearter som ormetunge (NT, Artsdatabanken (2021)), fjellnøkleblom (NT), rødsildre og nebbstarr (NT). Området ligger i klart oseanisk vegetasjonsseksjon (O2) i sørboreal sone (Moen, 1998).

Figur 1: Store Buøya sin plassering, ca. 10 km vest for Tjøtta og en del av Blomsøy-Hestøy og Skålvær.

2.2 Driftsbeskrivelse

Dato for utarbeiding av driftsbeskrivelse: 28.11.2022
Beskriv dagens beite (ev. tegn inn på kart): Dagens bruk og beite varierer noe ettersom det er i bruk av to beitebrukere, men øya er i hovedsak brukt til beite for gammelnorsk sau (GNS) som beiter tidlig vår og sein høst, og delvis vinterstid, men veldig lite om sommeren. På det meste har det vært opp mot 60 dyr på øya om høsten, men nå er tallet som oftest på om lag 30-40 dyr på det meste. Tidligere har dyra gått ute til mars, men skal nå inn i slutten av desember. De fleste dyrene slippes ut på øya på høsten (i hovedsak august-september), men noen går ute fra mars til midten av mai, og et par dyr går over sommeren. Det er jevnt tilsyn med dyra og de får litt kraftfôr jevnlig for å holdes tamme gjennom sesongen, og blir eventuelt tilleggsfôret ved behov. Til nå har det ikke vært noen fullstendige hvileår i beitet med tanke på urtene og bestandene med orkideer og mindre vanlige planter kan ta seg opp, men det har vært lavere beitetrykk før og rundt blomstring. Det ble funnet mye orkidéer under befaringen på øya og orkidéene ser ut til å klare seg fint selv om de sikkert kunne vært i større antall dersom det var fullstendig pause i beitingen fra mai til juli.
Hvor mange dyr beiter på de ulike beiteområdene: Gjennom året varierer det gjerne mellom 15 og 30-40 dyr, tidvis kan det være noe færre eller flere.
Beskriv nåværende opplegg for sviing (Hva har du svidd, når ble det svidd, ev. tegn inn på kart): Det har vært svidd tidligere, men man venter nå på riktig vær og anledning for å få svidd mer. Det er også noe bekymring for å brenne nært stolpene til strømledningen som går over området.
Har du gjort andre skjøtselstiltak enn beiting og sviing: Det er ikke så mange andre nødvendige tiltak. Har ikke ryddet skog i det siste. Det som er igjen, er fint som ly til dyra.
Vet du hvordan området har vært skjøttet tidligere (beiting, lyngslått, sviing eller annet)? Det har vært brent og beitet tidligere.
Er det noe med dagens skjøtsel (antall dyr, kvalitet på beiteområdene) du mener bør endres? Det kan være aktuelt å overholde et hvileår. Det er få sauer fra 15 mai til 15. juli, men høyt beitetrykk på våren. Eventuelt kan en prøve uten sauer i blomstringstiden.
Må skjøtselen ta spesielle hensyn i området (sjeldne arter, hekkende rovfugler, andre hekkendefugler, problemarter, kulturminner, vern etc.)? Nei.
Beskriv rutiner for tilsyn og sanking: Brukere passer på tilgang til mat og vann ved behov.
Beskriv tilgang til ly på beite: Det er satt igjen områder med ly. Bruker ser at dyra finner ly for både sol og vind.

Beskriv rutiner for eventuell nødfôring og plassering av fôr plass:

De fôrer med kraftfôr ved behov om vinteren.

Beskriv vanntilgang til dyra på beite:

Det er som regel rikelig med vann, men beitebruker passer på ved tørke.

Relevante tillatelser fra Mattilsynet (for eksempel dispensasjon til «utegang uten tjenlig oppholdsrom»):

Ja.

Driften gjennom året – legg til aktiviteter:

Dyr har tidligere vært ute fra høsten til mars, og så vært inne ved lamming, og så ute igjen til midten av mai/juni. Deretter har de fleste dyrene blitt satt ut på høsten i august/september og vært ute til mars igjen. Dersom værforhold tilsier det, kan dyrene hentes hjem i slutten av desember. Se ellers «Beskriv dagens beite» over.

Har dere ønsker eller mål for de neste 3-5 år som det skal tas hensyn til?

Ønsket for videre drift er å opprettholde beite med Gammel Norsk Sau og kanskje svi røsslyng dersom været og tiden tillater det, men det oppleves som krevende å få til.

Andre kommentarer:

Ingen.

3 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

3.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsfôring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

3.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdatab.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernova), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer». Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnet, må beitegrunnet vurderes. Beitegrunnet påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvêdet og skadet røsslyng forringer beitene mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) **Dyretallet skal tilpasses beitegrunnet.**
- 2) **Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.**
- 3) **Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å fôre dyrene på en god måte.**
- 4) **Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.**
- 5) **Det skal etableres innhengning som gjør det mulig å samle dyrene.**
- 6) **Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.**
- 7) **Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.**
- 8) **Tilsynet skal intensiveres før og under lamming.**

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnet gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beitene må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfør, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhegning med ly for nødvendig oppfølging. Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslakting må man gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhala raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med innefôring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og innefôring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tyngre saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

3.3 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnet. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta

hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i området gjennom f.eks. forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Statsforvalteren eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene. Når det gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauene får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passende balanse. I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden") dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler. Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannslukkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

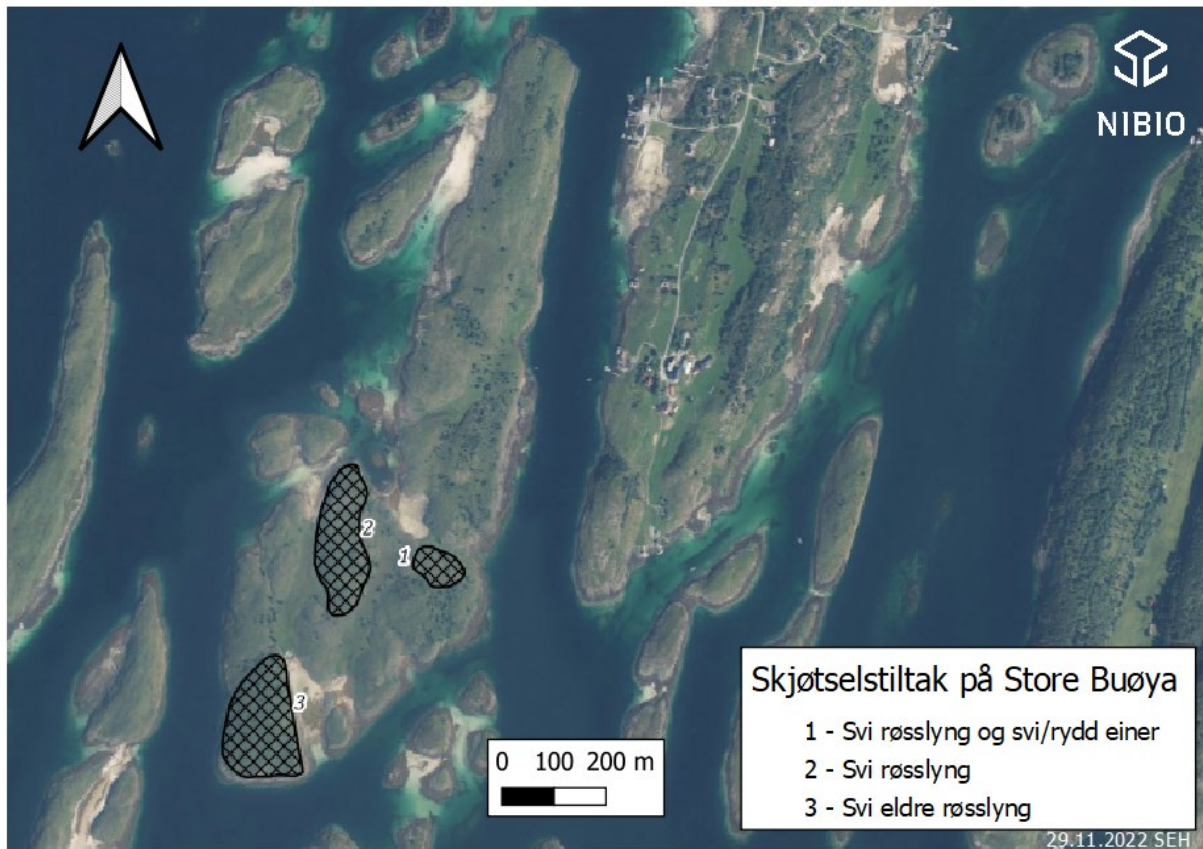
3.4 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter kan imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig "tilskuddsfôr" for sauene. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

3.5 Mål for skjøtsel på Store Buøya

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtelsesplan: 26.11.2022			
Dato befarings: 09.06.2020			
Dato samtale med grunneier/bruker: 28.11.2022			
Utformet av: Sven Emil Hinderaker & Annette Bär.		Firma: NIBIO	
UTM sone: 33W	Nord: 7304750	Øst: 373444	Gnr./Bnr.:
Areal (nåværende): Kystlynghei 268.5 daa Naturbeitemark 115.5 daa		Areal (etter evt. restaurering):	
Del av verneområde: Nei		Hvilket vern:	
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke: UKL - område Blomsøy - Hestøy og Skålvær			
MÅL			
Hovedmål for lokaliteten: <ul style="list-style-type: none"> - Holde landskapet åpent og forhindre gjengroing og innslag av fremmedarter. - Opprettholde god hevd av kystlyngheia. 			
Konkrete delmål: <ul style="list-style-type: none"> - Fortsette med helårsbeite eller høst -vår beite som fordrer bruk av røsslyngen. - Øke forekomsten av røsslyng i alle utviklingsfaser. - Bevare den rike orkidébestanden, øvrig flora og rødlistearter. 			
Ev. spesifikke mål for delområde(r): <ul style="list-style-type: none"> - Hindre gjengroing av partier i den nordlige delen som er restaurert/ryddet. - Hindre gjengroing, spesielt av einer, i artsrike kantsoner med kalkkrevende urter. 			
Tilstandsmål arter: <ul style="list-style-type: none"> - Røsslyng skal forekomme i forskjellige utviklingsfaser. - Orkidébestanden og floraen med rødlistearter skal holdes på dagens nivå med tanke på arter og andel. Dette gjelder spesielt forekomsten av de mer sjeldne og kravstore artene brudespore, eng- og vårmarihånd. 			
Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing: <ul style="list-style-type: none"> - Fjerne eventuelle sitkagran som måtte finne veien inn i lokaliteten. 			

3.6 Skjøtselstiltak på Store Buøya

Figur 2: Kart med oversikt over skjøtselstiltak ut over beiting, som er aktuelle for Store Buøya og diskuteres i tiltakene under.

3.6.1 Beiterelaterte tiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, beiting:

Det viktigste for skjøtsel av kystlyngheilokaliteten er å videreføre beite med gammelnorsk sau. Bruken med beite på høsten og frem til våren/tidlig sommer ser ut til å ha vært positiv. Beitetrykket har vært noe lavere enn foreslått i forrige plan, men er justert på bakgrunn av brukerens erfaring med beiteressurser og med hensyn til dyrevelferd. Siden det nåværende beitetrykket later til å være tilstrekkelig anbefales det å fortsette med dette dersom bruksregimet fortsetter på samme måte som før. Hvis bruken endres, og dyrene tas inn tidligere og beiteperioden blir kortere bør en holde øye med tilgroing og vurdere om beitetrykket bør økes dersom det er forsvarlig.

På Store Buøya praktiseres det et beiter regime som er spesielt og interessant for skjøtsel av kystlynghei. Et høyere beitetrykk med et stort antall sau vår og høst etterfulgt av lavt beitetrykk gjennom sommer- og vintersesongen, praktiseres i få andre områder i kystlyngheiregionen. Beiter regimet har vist seg å opprettholde et i særstilling høyt arts mangfold, og Store Buøya er blant lokalitetene med kystlynghei her til lands der det er registrert flest arter. Det er derfor viktig at beiter regimet med intensivt vår og høstbeite opprettholdes fremover. Dette er viktig for å kunne holde et lavere beitetrykk gjennom sommeren slik at en unngår beiting på blomstrende individ av de mange orkideene som forekommer i lokaliteten, samtidig som en unngår gjengroing. Ettersom øya kun ble beitet av storfe fram til 2012 kan arts mangfoldet ha utviklet seg gjennom et lavintensivt storfebeite. Storfe beiter mindre selektivt enn sau, og har betydelig mindre beiting på blomstrende individ. Effekten av saubeite på orkideer under dagens beiter regime burde

derfor vært overvåket for å fremskaffe dokumentasjon på eventuell effekt på populasjonen av utvalgte arter orkideer.

De botaniske verdiene i form av rødlistearter og orkideer er fortsatt til stede selv om det har vært beitet gjennom sommeren, dog med lavere trykk. Bestandene er trolig noe påvirket av det lave beitetrykket som skjer gjennom sommeren ettersom det er større forekomst av orkideer innenfor inngjerdingen i et forsøksfelt. Et hvileår er kanskje ikke nødvendig, men et år med ekstra lavt beitetrykk eller lengre pause under spiring og blomstring av disse artene fra for eksempel slutten av mai til ca. midten av juli-august vil være positivt for bestandene dersom det er praktisk mulig.

Ekstra fôring ved snødekke bør foregå ved sommerfjøstuftene for ikke å få gjødslingseffekt i andre deler av lokaliteten. Fôring for å holde sauene tamme er viktig for å forenkle flytting og tilsyn, men ut over dette bør ekstra fôr begrenses når det er mulig, for å sikre at lyngheia blir beitet godt, og dermed holdes i god hevd.

AREAL	Prioritering (år)	Antall daa	Kontroll (år)
Tiltak beiting med totalareal: Beiteareal 350 daa	årlig	Derav beite i kystlynghei 350 daa * <hr/> <small>* maks. 1 søye/10 daa</small>	
Utstyringsbehov knyttet til beiting og tilrettelegging for beiting: Båt for å sette ut og se til dyrene			

3.6.2 Planer for sviing

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak med sviing:

Det er anbefalt å svi innenfor de angitte områdene i figur 2. Rekkefølge er ikke viktig, og området kan velges ut fra hva som er lettest å få til eller gunstig med tanke på vindretning eller praktiske forhold. Sviing vil øke beitegrunnet vinterstid der røsslyngen er gammel og forvedet, og hjelpe i områder hvor krekling og einer sprer seg. Innenfor de angitte områdene anbefales det å svi av mindre områder, gjerne på 2-5 daa (maks 10 daa), med den eldste og mest forvedete røsslyngen av gangen. Rundt høyspentledningene og stolpene bør det svis punktvis. Da har man bedre kontroll, og man kan lage en branngate som gjør det lettere å styre brenningen og minske risiko for uhell.

Det er også viktig å rydde kratt før man svir, og ved brenning av einer må kvistene som står igjen ryddes for å hindre jurskade på dyra. Dersom det brennes nærmere trær som ikke er ryddet må en vurdere om man skal fjerne disse eller lage en branngate. Einer kan være vanskelig å brenne kontrollert siden den brenner fort og kraftig, og det er lurt å kutte branngater og ta mindre områder av gangen både for å holde bedre kontroll, og for å påse at ny vegetasjon klarer å etablere seg. Det kan være et problem der einer og krekling dominerer at andre arter har vanskelig for å etablere seg etterpå, så det er lurt å ta mindre områder av gangen, og gjerne i kantene for å la vegetasjonen rundt å spre seg.

Spesielt for Store Buøya er at den er kalkrik og tidvis skrin. Det er derfor viktig å passe på at man ikke svir i områder hvor jorda er spesielt skrin eller berg kommer opp. I tillegg er det viktig å påse at det er frost og ikke for tørt i bakken når man skal svi, for da risikerer man at jorda brennes opp, som kan føre til erosjon fra vind og vær. Det er ofte best sviforhold om høsten (sept/oktober), men sviing om høsten kan gi erosjonsproblemer. Det anbefales derfor helst brenning om våren på grunnlendt og erosjonsutsatt mark,

men våren kan gi utfordring med snø, og etter hekkingen begynner 15. april er ikke sviing tillat. Se ellers seksjon «3.3 Lyngsviing» som gir mer utfyllende råd og anvisninger om skjøtselen.

Slik lyngbrenning har vært praktisert på Store Buøya de senere årene, med brenning bare i små flater, ser en at røsslyng i praksis blir beitet bort i eksisterende sviflater og er i ferd med å bli borte her. Ung røsslyng er en smakfull og ettertraktet plante for beitedyra, og den blir beitet på hele året. Dette kan tydelig observeres i de små områdene som er inngjerdet. Innenfor gjerdet står røsslyng tett, mens utenfor gjerdet er den sparsom. Dette er ikke et problem, skjøtselsregimet på øya er godt, men grunneier bør vurdere å brenne noen flere områder fremover slik at røsslyng får muligheten til å etablere seg i eksisterende sviflater.

OMRÅDE	Prioritering (år)	Antall daa	Kontroll (år)
Tiltak sviing: Mindre areal med høy dekning av einer, gammel røsslyng og/eller krekling	Avhengig av sviforhold. Høst eller tidlig vinter.	Innenfor avgrenset areal på ca. 5+21+26 = 52 daa. * 1000 kr /daa	
Utstysrbehov knyttet til sviing: Brannvifter, gassbrenner			

3.6.3 Andre planlagte skjøtselstiltak

ANDRE AKTUELLE SKJØTSELSTILTAK			
Beskrivelse av andre tiltak, ut over restaurering, sviing og beiting. Ved brenning av einer kan det ofte stå igjen rester som dyra kan skade seg på, så disse bør fjernes dersom det er aktuelt. Einer i seg selv er ikke et problem, og er tvert imot viktig habitat for insekter og fugl. Men i områder der den dekker et stort areal og er krypende blir det et problem når den ekskluderer resten av artsmangfoldet. Ved både brenning og fjerning av einer er det viktig å ta mindre områder av gangen og påse at vegetasjonen klarer å etablere seg i de områdene som åpnes slik som beskrevet for lyngbrenning. Ellers bør spirer fra sitkagran og andre fremmedarter som eventuelt finner veien inn i lokaliteten fjernes fortløpende.			
TILTAK	Prioritering (år)	Antall daa	Kontroll (år)
Tiltak Påse at krypende einer ikke dominerer Fjerne fremmedarter hvis de skulle spre seg inn i området	2022-2025 Ved behov	5 daa	
Utstysrbehov: hansker, ryddesag (evt. motorsag)			

3.6.4 Oppfølging av skjøtselsplanen

OPPFØLGING
Skjøtselsplanen skal evalueres: <ul style="list-style-type: none">- Innen 8 år eller ved større endringer i driftsregimet.
Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper: <ul style="list-style-type: none">- Vurdere røsslyng og hvordan ytterligere bruk, med eller uten beiting om sommeren påvirker bestanden av orkidéer
Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert: <ul style="list-style-type: none">- Befaring og revidert skjøtselsplan.
ANSVAR
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen: <ul style="list-style-type: none">- Beitebrukere Torgunn og Finn Grønnevik og Annie M. og Bjørn Henriksen har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen.

4 Detaljert beskrivelse av naturtypene og lokalitetene i området

4.1 Store Buøya – Naturbase beskrivelse

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
Navn på lokaliteten: Store Buøya		Kommune: Alstahaug		Områdenr.: 182040114	
ID i naturbase: BN00092275		Registrert i felt av: Sven Emil Hinderaker & Annette Bär		Dato: 17.09.2022	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):				Skjøtselsavtale:	
				Inngått år:	
				Utløper år:	
Hovednaturtype (% andel fordeling): D07, Kystlynghei – 77%			Grunntyper etter DN-håndbok 13 (% andel fordeling):		
Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): A05 Rikmyr – 10 % D04 Naturbeitemark – 10 % G05 Strandeng og strandsump – 2 % E07 Kalksjø - < 1 %			D0709 Intermediær kysthei – 60 % D0711 Kalkkysthei – 17 % A0505 Åpen intermediær rikmyr i lavlandet – 10% D0416 Lågurtbeiteeng – 3 % D0420 Kalkbeitefukteng – 7 % G0503 Strandeng hevdet med beite – 2 % E0701 Kransalgessjø - < 1 %		
Verdi (A, B, C): A			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Bilder		
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): --					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	x	God	x	Slått	
20-50 m		Svak		Beite	x
50-100		Ingen		Pløying	
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
				Torvtekt	
				Brenning	x
				Park/hagestell	
Vegetasjonstyper: Tørr, gras- og urterik hei (H2b) Middelsrik fastmattemyr (M2) Frisk/tørr middels baserik eng i høgereliggende strøk og nordpå (G8) Vekselfuktig baserik eng (G11) Kransalge-sjøbunn (P5)					

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

Innledning:

Blomsøya og omegn (inkl. Hestøy og Skålvær) fikk status som utvalgt kulturlandskap i 2010. Store Buøya og omkringliggende øyer ble vegetasjonskartlagt i 2008 i forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan og forvaltningsplan for området. I 2022 ble øya på nytt befart for revidering av skjøtselsplanen. Øya er tidligere kartlagt for verdifulle naturtyper for området, og ble gjort på bakgrunn av vegetasjonskartlegginga og artsregistreringene i 2008 samt befaringer i 2013. Supplerende opplysninger om tilstand og bruk ble innhentet fra Marit Dyrhaug, og brukerne Torgunn og Finn Grønnevik og Annie og Bjørn Henriksen da.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Store Buøya er et sameie mellom to beitebrukere og ligger rett vest av Hestøysund. Landskapet er småkupert med avrunda koller, noen myrdrag mellom bergryggene og flere viker med mindre strandenger. Lokaliteten er på totalt ca. 350 daa og inkluderer Store Buøya og ei lita øy nordvest av denne som er landfast med Store Buøya på fjære sjø. Berggrunnen består av vekselvise lag med hhv kalkspatmarkmor, kalkglimmerskifter og granatglimmerskifter. Området ligger i klart oseanisk vegetasjonssesksjon (O2) i sørboreal sone. UTM: 32W 0647360Ø 7305800N.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Hovednaturtypen er kystlynghei (D07) med en andel på 77 %. Utformingene varierer mellom intermediaær kysthei (D0709) og noe kalkkysthei (D0711). Vegetasjonstypene i kystlyngheia er gras og urterik hei, rik utforming (H2b) og fattig utforming (H2a). Naturbeitemark utgjør ca. 10 % og finnes på noen mindre sletter rundt sommerfjøstuftene og som småmosaikk i den rike kystlyngheia, særlig på nordre del av øya. Utforminger og vegetasjonstyper er kalkbeitefukteng (D0420), vekselfuktig baserik eng (G11), og lågurtbeiteeng (D0416), frisk/tørr, middels baserik eng i høgereliggende strøk og nordpå (G8). Ellers finnes det ca. 10 % rikmyr (A05) med utformingen åpen, intermediaær rikmyr i lavlandet (A0505) og litt strandeng og strandsump (G05) hevdet med beite (G0503). En liten menneskelagd dam ligger i tilknytning til et strandeng- og strandsumpområde og defineres som kalksjø (E07) med utforming kransalgesjø (E0701).

Artsmangfold:

Kystlyngheia er artsrik med stort innslag av urter og en rik forekomst av orkideer. Øya har også et jevnt innslag av røsslyng, særlig på vestsiden og på sørlige deler av øya. Den er mengdeart i store deler av lyngheia, flekkvis også dominerende art. Krekling er også en mengdeart. Bløkkebær og blåbær forekommer i mindre mengder. Ellers i lyngheia og i naturbeitemarka finnes ormetunge (NT, nær truet), fjellnøkleblom (NT), rødsildre (NT), stortveblad, nattfiol, fjellfrøstjerne, fjellmarikåpe, flekkmure, flekkmarihand, bakkefrytle, tettegras, kornstarr, gjeldkarve, harerug, hvitmaure, vårmarihand, brudespore, blåknapp, blåklokke, bitterbergknapp, fuglevikke, lifiol, legeberonika, skogstjerne, skogvikke, skrubbær, smalkjempe, storblåfjær, småtveblad, tepperot, gulflatbelg, gullris, katterot, markjordbær, lifiol, liljekonvall, legeberonika, storkonvall, vanlig karve, blåfjær, tiriltunge, vill-lin, rypebær, smalkjempe, glattmarikåpe, gulaks, dunhavre, marigras og marimjelle. Stedvis finnes et jevnt innslag med storvokste urter som mjødukt, enghumleblom, skogstorkenebb. Av trær og busker finnes bjørk, rogn, vier-arter, einer og rosebusker.

Myrområdene er dominert av starr, med funn av bl.a. nebbstarr (NT), og med stort innslag av urter som bekeblom, hanekam, myrklegg, engmarihånd, flekkmarihand, stortveblad, myrhatt, myrmaure og myrsauløk. I strandsonene vokser bl.a. rustsivaks, vendelrot, kvann og gåsemure. I en gammel, opparbeidet dam på sørenden av øya ble det observert kransalger (cf) og blodigler. Av fugl benytter fiskemåke (VU, Sårbar), storspove (EN, Sterkt truet), stær (NT) og muligens også vipe (CR, Kritisk truet) seg av Store Buøya som leveområde (hekking, trekk eller næringsøk).

Bruk, tilstand og påvirkning:

Fra 2012 har Store Buøya vært helårsbeite med gammelnorsk sau (GNS). Fram til 2012 har området hatt kontinuerlig beite med storfe, men pga. lågt beitetrykk skjøt gjengroingen fart på 1990- og 2000-tallet. Siden etter 2010 har det vært foretatt systematisk rydding av lauvskog og kratt, og lokaliteten er restaurert til en mye bedre tilstand, med et landskap som i hovedsak er åpent og intakt, der trær og kratt er unntaket selv om noe står igjen. Dagens beitetrykk ser ut til å være tilstrekkelig for å hindre ny gjengroing og bekjempe lavvokst lauvoppslag og storvokste urter som mjødukt. I enkelte områder er det noe dominans av einer, og en del av røsslyngen er gammel og grovvokst.

Det ble utført lyngsviing på en liten flate (UTM32 0647314Ø 7305520N) sør på øya våren 2012. I løpet av 2013 har det vært en god frøspiring av røsslyng (få røsslyng-spirer observert ved befaring 25.juli, men mange spirer synlige ved befaring 12. september, 2013). Andre vekster i sviflaten var blokkebær, rypebær, tyttbær og blåbær som spira med rotskudd. Av urter spira mye tepperot samt noe kvitmaure, småengkall, blåklokke, øyentrøst, fjellfrøstjerne, glattmarikåpe og fjellmarikåpe, teiebær, skogstorkenebb, skogstjerne. Ellers var det mye slirestarr og engfrytle, engkvein og hengeaks. Det ble samtidig utført sviing av einer i et lyngfattig, gras og urterikt område lenger nord på øya (UTM32; Ø:647500 N:7306280). Her ble det ikke observert nye spirer av røsslyng i 2014.

I alt er tilstanden på lokaliteten nå god, med et avpasset beitetrykk og fine restaurerte areal som har vært grodd igjen. Det er noe behov for brenning og eventuelt videre rydding enkelte steder, men det er ikke noe som haster veldig, men som ville ført til optimal skjøtsel.

Fremmede arter:

Ingen fremmede arter ble registrert.

Kulturminner:

Det er rester etter et sommerfjøs i lokaliteten.

Skjøtsel og hensyn:

For å opprettholde kystlyngheien som en svært viktig lokalitet er det viktig med fortsatt beiting, fortrinnsvis også vinterbeite. Det vil også på lengre sikt være viktig at påbegynt jobb med rydding, tynning og lyngbrenning fortsetter. På grunn av de rike forekomstene med arter, og med flere rødlistede, er det viktig at skjøtselen og bruken tar hensyn til disse artene og tilrettelegger for både en rik flora, og en kystlynghei i god hevd.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten ligger innenfor Utvalgt kulturlandskap, Blomsøy-Hestøy og Skålvær.

Verdibegrunnelse:

Lokaliteten er stor og domineres av kalkrik lynghei. Lyngheiuforminga har stor artsrikdom med flere rødlistearter som ormetunge (NT), fjellnøkleblom (NT), rødsildre (NT) og nebbstarr (NT). Området er i hevd med helårsbeite med sau, og lyngsviing er gjennomført på flere små områder. Gjengroing i store deler av lokaliteten er ikke lengre noe problem, og det som gjenstår er ikke negativt. På bakgrunn av dette settes verdien til A – svært viktig.

4.2 Bilder fra Store Buøya

Bilde 1: Store Buøya er tidvis skrin. Dette er det viktig å ta hensyn til i skjøtselen både ved fjerning av einer og ved brenning av både lyng og spesielt einer. Foto: Sven Emil Hinderaker.

Bilde 2: Det er noen områder med trær, men disse byr på godt med ly om høst og vinter. Foto: Annette Bär.

Bilde 3: Orkideene eng- og vårmarihånd forekommer også jevnlig på øya. Foto: Sven Emil Hinderaker.

Bilde 4: Rødlistearten Fjellnøkleblom (NT). Foto: Sven Emil Hinderaker.

Bilde 5: Nord-enden av øya med utsikt mot Herøy og Dønna i det fjerne. Foto: Sven Emil Hinderaker.

Bilde 6: Rester etter einer bør klippes eller knuses for å ikke skade dyra. Foto: Annette Bär.

Litteraturreferanser

Artsdatabanken (2021, 24. november). Norsk rødliste for arter 2021.

<https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021>

Bär, A., Dyrhaug, M., Carlsen, C.H., Thorvaldsen, P. 2014: Skjøtselsplan for kystlynghei. Store Buøya, Alstahaug kommune, Nordland. Bioforsk Rapport, 9 (157).

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter.